

KOMISJA
EUROPEJSKA

Strasburg, dnia 18.1.2022 r.
COM(2022) 16 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych

{SWD(2022) 6 final}

1 Szkoły wyższe – wyróżniająca cecha naszego europejskiego stylu życia

Obecnie nasze społeczeństwo bardziej niż kiedykolwiek potrzebuje szkół wyższych¹. W szybko zmieniającym się świecie Europa stoi przed poważnymi wyzwaniami – zmianą klimatu, utratą różnorodności biologicznej, transformacją cyfrową i starzeniem się społeczeństwa – w czasach, gdy dotyka jej największy od stulecia globalny kryzys zdrowotny i jego skutki gospodarcze. Od naszej reakcji będą zależały pozycja Europy na świecie oraz dobrostan i dobrobyt przyszłych pokoleń. Sektor szkolnictwa wyższego ma do odegrania zasadniczą rolę w odbudowie Europy po pandemii oraz w kształtowaniu zrównoważonych i odpornych społeczeństw i gospodarek. **Szkoły wyższe najwyższej jakości sprzyjające włączeniu społecznemu** są warunkiem i fundamentem otwartych, demokratycznych, sprawiedliwych i zrównoważonych społeczeństw, a także trwałego wzrostu gospodarczego, przedsiębiorczości i zatrudnienia.

Europa może opierać się na zróżnicowanym i kwitnącym sektorze szkolnictwa wyższego, głęboko zakorzenionym w kulturze europejskiej. W Europie znajduje się blisko 5 000 instytucji szkolnictwa wyższego², a mieszka w niej 17,5 mln studentów szkół wyższych, 1,35 mln osób prowadzących zajęcia w tych szkołach³ oraz 1,17 mln naukowców⁴. Niezależnie od tego, czy chodzi o uczelnie badawcze, instytuty technologiczne, szkoły artystyczne czy wyższe instytucje kształcenia i szkolenia zawodowego, różne rodzaje instytucji szkolnictwa wyższego są cechami wyróżniającymi naszego **europejskiego stylu życia**. *Ta różnorodność stanowi atut*, ponieważ umożliwia wybór, kreatywność i synergię dzięki mobilności i współpracy. Obecnie Europa świętuje 35-lecie – symbolicznego już – programu Erasmus+, który umożliwił ponad 10 mln młodych osób uczących się zdobyć doświadczeń zmieniających życie.

Szkoły wyższe zajmują wyjątkową pozycję na styku edukacji, badań naukowych i innowacji, służąc społeczeństwu i gospodarce: odgrywają kluczową rolę w tworzeniu europejskiego obszaru edukacji i europejskiej przestrzeni badawczej (EPB) w synergii z europejskim obszarem szkolnictwa wyższego. Dzięki silnym partnerstwom w UE i na całym świecie oraz wykorzystywaniu skumulowanych atutów systemów edukacji i sieci badawczych są one kluczowymi podmiotami propagującymi model europejski zgodnie z interesami i wartościami UE: praworządnością, prawami człowieka oraz normami i standardami międzynarodowymi.

Europa potrzebuje kwitnących szkół wyższych, by przyczynić się do realizacji **programu politycznego Unii Europejskiej**, ponieważ w zakres ich działalności wchodzi wiele różnych podjętych ostatnio kluczowych inicjatyw na rzecz odbudowy i zwiększania odporności. **Unia**

¹ Termin „szkoły wyższe” jest stosowany w odniesieniu do szerzej rozumianego sektora, reprezentującego cały obszar szkolnictwa wyższego, a zatem obejmującego wszystkie rodzaje instytucji szkolnictwa wyższego, w tym uczelnie badawcze, kolegia uniwersyteckie, uczelnie nauk stosowanych, wyższe instytucje kształcenia i szkolenia zawodowego oraz wyższe szkoły artystyczne.

² Instytucje szkolnictwa wyższego, które otrzymały Kartę Erasmusa+ dla szkolnictwa wyższego (ECHE), co jest warunkiem wstępnym uczestnictwa instytucji szkolnictwa wyższego w programie Erasmus+.

³ Dla UE, Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tertiary_education_statistics

⁴ Dla UE, Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tsc00003/default/table?lang=en>

Europejska i państwa członkowskie mają wspólny interes we wspieraniu sektora szkolnictwa wyższego, łącząc siły w celu urzeczywistnienia wspólnej wizji sektora szkolnictwa wyższego z wykorzystaniem bogactwa jego różnorodności.

Muszą przy tym uwzględniać **zmieniającą się sytuację w UE**, która ma bezpośredni wpływ na sektor szkolnictwa wyższego. Brak odpowiednich działań może negatywnie odbić się na wynikach szkół wyższych. Szkoły wyższe podjęły refleksję i rozpoczęły proces odnowy w odniesieniu do swojego funkcjonowania. UE i państwa członkowskie powinny wspierać je w tym przedsięwzięciu.

Szkoły wyższe mogą lepiej mierzyć się z poważnymi wyzwaniami społecznymi przez skuteczniejsze angażowanie się we współpracę transnarodową. 92 % szkół wyższych za kluczową kwestię uznało usunięcie przeszkód prawnych i administracyjnych dla międzynarodowych strategicznych partnerstw instytucjonalnych⁵. W badaniu Eurobarometr 93 % respondentów odpowiedziało, że przydatne byłoby ustanowienie unijnych dyplomów oferowanych przez sieci europejskich szkół wyższych, zapewniających studentom możliwość uczenia się w różnych państwach UE oraz elastyczny wybór kursów lub modułów⁶.

Finansowanie szkół wyższych często jest niewystarczające do tego, by mogły one pełnić swoją przybierającą na znaczeniu rolę w społeczeństwie. Sprawozdanie z monitorowania finansowania publicznego⁷ wykazało, że w ponad połowie zbadanych systemów szkolnictwa wyższego inwestycje w tym sektorze albo maleją pomimo rosnącej liczby studentów, albo nie rosną w tym samym tempie. Pandemia COVID-19 doprowadziła do pojawienia się dodatkowych potrzeb inwestycyjnych (np. w zakresie narzędzi cyfrowych i infrastruktury cyfrowej) oraz utraty dochodów.

Ponieważ potrzeby w zakresie umiejętności szybko się zmieniają, sektor szkolnictwa wyższego musi być elastyczny. Transformacja ekologiczna i cyfrowa wymaga edukacji, badań naukowych i innowacji wytrzymujących próbę czasu i realizowanych w ścisłej współpracy z powiązanymi gałęziami przemysłu i zainteresowanymi stronami; należy przezwyciężyć znaczne różnice w zakresie umiejętności cyfrowych w UE. Należy wyposażać studentów i pracowników uczelni w całej UE w umiejętności ekologiczne i cyfrowe przydatne w przyszłości i wykorzystać potencjał innowacyjny i technologiczny szkół wyższych w celu zaradzenia powiązanym wyzwaniom społecznym. Jako cele europejskie przyjęto, że do 2030 r. co najmniej 45 % osób w wieku 25–34 lat uzyska wykształcenie wyższe⁸, a co najmniej 60 % osób dorosłych skorzysta z możliwości uczenia się (w ciągu poprzedzających 12 miesięcy)⁹. W cyfrowej dekadzie¹⁰ określono ambitne cele zakładające, że do 2030 r. 80 % osób będzie

⁵ Badanie Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów, [International strategic institutional partnerships and the European Universities Initiative](#) [Międzynarodowe strategiczne partnerstwa instytucjonalne i inicjatywa dotycząca europejskich szkół wyższych], kwiecień 2020 r., s. 26.

⁶ Eurobarometr (2018): <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2186>

⁷ [EUA Public Funding Observatory Report 2019/20](#) [Sprawozdanie Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów z monitorowania finansowania publicznego 2019/2020].

⁸ Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030), D.U. C 66 z 26.2.2021, s. 1.

⁹ Zgodnie z Planem działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych

¹⁰ COM(2021) 118 final

miało przynajmniej podstawowe umiejętności cyfrowe, a w dziedzinie ICT zatrudnionych będzie 20 mln specjalistów.

Kwestie różnorodności, inkluzywności i równości płci w sektorze szkolnictwa wyższego stały się ważniejsze niż kiedykolwiek wcześniej. Studenci, kadra akademicka, pracownicy administracyjni i naukowcy ze środowisk defaworyzowanych są nadal niedostatecznie reprezentowani w szkolnictwie wyższym¹¹. W niektórych dziedzinach studiów i badań naukowych oraz na stanowiskach decyzyjnych w szkołach wyższych utrzymują się nadal różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn. Równowaga płci wyraźnie maleje wraz ze starszeństwem służbowym na stanowiskach kierowniczych w instytucjach szkolnictwa wyższego – kobiety zajmują nieco poniżej 24 % tych stanowisk w UE-27¹².

Obawy o podstawowe wartości akademickie i demokratyczne. Szkoły wyższe wyraziły głębokie zaniepokojenie zagrożeniami dla wolności nauki i autonomii uczelni¹³. W krajach sąsiadujących z Europą rośnie liczba badaczy i naukowców znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Niepokój budzi również ingerencja zagraniczna w instytucje szkolnictwa wyższego.

Szkoły wyższe muszą pozostać konkurencyjne na arenie światowej. Maleje względne znaczenie Europy w skali globalnej, jeśli chodzi o szkoły wyższe prowadzące intensywną działalność badawczą. Istnieje niewykorzystany potencjał w zakresie łączenia starań państw członkowskich na arenie globalnej. Europa mogłaby jeszcze lepiej stymulować mobilność oraz przyciągać i zatrzymywać utalentowanych studentów, pracowników akademickich i naukowców, aby zmaksymalizować swój globalny wpływ na wartości, edukację, badania naukowe, przemysł i skutki społeczne.

Niniejsza Europejska strategia na rzecz szkół wyższych, wraz z wnioskiem dotyczącym zalecenia Rady w sprawie budowania mostów na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w szkolnictwie wyższym, jest częścią pakietu dotyczącego szkolnictwa wyższego. Obie te inicjatywy mają na celu uwolnienie pełnego potencjału sektora szkolnictwa wyższego jako promotora umiejętności i wiedzy oraz siły napędowej innowacji i zaradzania wyzwaniom społecznym. Strategia ta opiera się na osiągnięciach wypracowanych przez ponad 20 lat procesu bolońskiego i przedstawia wizję europejskiej współpracy w szkolnictwie wyższym, która ma charakter transformacyjny z korzyścią dla UE i nie tylko. Wniosek Komisji dotyczący zalecenia Rady stanowi pierwszy krok w kierunku ułatwienia pogłębionej współpracy transnarodowej szkół wyższych, z korzyścią dla ich samych i dla poczucia wspólnej przynależności do Europy.

2 Cele Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych

¹¹ Hauschildt, Gwosć, Schirmer i Wartenbergh-Cras (2021). [Social and economic conditions of student life in Europe: Synopsis of Indicators.EUROSTUDENT VII 2018-2021](#) [Społeczne i gospodarcze warunki życia studentów w Europie: Streszczenie wskaźników. EUROSTUDENT VII 2018–2021].

¹² She Figures 2021, baza danych „Kobiety w nauce”, Dyrekcja Generalna ds. Badań Naukowych i Innowacji <https://op.europa.eu/s/tflN>

¹³ [Academic freedom and institutional autonomy: commitments must be followed by action](#) [Wolność nauki i autonomia instytucjonalna: zobowiązaniom musi towarzyszyć działanie], wspólne oświadczenie Zrzeszenia Europejskich Akademii Nauk, Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów i Science Europe, kwiecień 2019 r.

Celem Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych jest wspieranie uczelni oraz umożliwianie im dostosowywania się do zmieniających się warunków, rozwijania się i wspomagania odporności i odbudowy Europy. Jest ona apelem o połączenie sił skierowanym do państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego w całej Europie. Służy przejściu na nowy poziom intensywności i nowy zakres współpracy transnarodowej oraz rozwinięciu prawdziwie europejskiego wymiaru sektora szkolnictwa wyższego z uwzględnieniem wspólnych wartości. W strategii tej uznano doskonałość i włączenie społeczne za wyróżniające cechy europejskiego szkolnictwa wyższego, charakteryzujące nasz europejski styl życia. Sprawiają one, że sektor szkolnictwa wyższego w Europie różni się od analogicznych sektorów z innych części świata.

Strategia ta opiera się również na pierwszych doświadczeniach zdobytych w ramach inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych¹⁴. Inicjatywa ta stanowi znakomity przykład intensywnej instytucjonalnej współpracy transnarodowej opartej na wspólnych długoterminowych wizjach szkół wyższych. Katalizatorem dla wprowadzania nowych instrumentów i ram prawnych jest 41 sojuszy europejskich szkół wyższych¹⁵. Mogą one stanowić inspirację dla szerszej społeczności sektora szkolnictwa wyższego w całej Europie.

Komisja proponuje, by do połowy 2024 r. skoncentrować się na osiągnięciu czterech wspólnych celów kluczowych, którymi są:

- **wzmocnienie europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego i badań naukowych:**
Wdrożenie zestawu inicjatyw przewodnich, które będą dla współpracy transnarodowej tym, czym program Erasmus+ był dotychczas dla mobilności studentów, a program „Horyzont Europa” – dla doskonałych badań naukowych: widoczną oznaką wyrażnie europejskiego podejścia. Ze względu na coraz większe znaczenie szkół wyższych dla odporności Europy potrzebują one odpowiedniego wsparcia finansowego.
- **wspieranie szkół wyższych jako wyznaczających kierunek dla naszego europejskiego stylu życia:**
Szkolnictwo wyższe i badania naukowe w Europie wspierają nasz europejski styl życia poprzez ukierunkowanie na trzy aspekty: 1) jakość i przydatność pod względem umiejętności nieulegających dezaktualizacji, 2) różnorodność i włączenie społeczne, 3) praktyki demokratyczne, prawa podstawowe i wartości akademickie oraz wolność badań naukowych. Należy promować elastyczne i atrakcyjne ścieżki kariery akademickiej, doceniając działania w zakresie nauczania, badań naukowych, przedsiębiorczości, zarządzania i przywództwa.
- **wzmocnienie pozycji szkół wyższych jako podmiotów zaangażowanych w zmiany w ramach dwojakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej:**
Wspieranie pełnego zaangażowania szkół wyższych w dokonywanie transformacji ekologicznej i cyfrowej. UE zrealizuje swoje ambicje dotyczące wyposażenia większej liczby osób młodych i osób uczących się przez całe życie w umiejętności cyfrowe

¹⁴ [Inicjatywa dotycząca europejskich szkół wyższych | Kształcenie i szkolenie \(europa.eu\)](#)

¹⁵ [Uniwersytety Europejskie – zestawienie informacji | Kształcenie i szkolenie \(europa.eu\)](#)

i umiejętności na rzecz transformacji ekologicznej lub opracowania ekologicznych rozwiązań dzięki innowacjom technologicznym i społecznym tylko wtedy, gdy poważnie zaangażuje się w to sektor szkolnictwa wyższego.

- **wzmocnienie roli szkół wyższych jako czynników decydujących o globalnej roli i przywództwie UE:**

Wspieranie szkół wyższych w dążeniu do większej otwartości i podnoszeniu ich konkurencyjności na arenie światowej oraz w przyczynianiu się do wzmacniania systemów szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich, zgodnie z wartościami europejskimi, poprzez pogłębioną współpracę międzynarodową w Europie i poza jej granicami. To z kolei pomoże zwiększyć atrakcyjność Europy nie tylko jako miejsca studiów, lecz także jako interesującego światowego partnera we współpracy w dziedzinie edukacji, badań naukowych i innowacji.

Aby Europejska strategia na rzecz szkół wyższych powiodła się, wymaga ona dostosowania priorytetów polityki i inwestycji na szczeblu unijnym, krajowym, regionalnym i instytucjonalnym. Realizacja tej strategii będzie wymagała pogłębionej współpracy z państwami członkowskimi, szkołami wyższymi i innymi zainteresowanymi stronami oraz między tymi podmiotami. Wspólnie możemy wykorzystać silną i wyjątkową podstawę sektora szkolnictwa wyższego Europy i zbliżyć do siebie jego zadania – edukację, badania naukowe i innowacje w służbie społeczeństwu.

3 Nowe ramy zacieśniania współpracy europejskiej

3.1 Cztery inicjatywy przewodnie mające na celu wzmocnienie europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego i badań naukowych

Zarówno w komunikacie w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.¹⁶, jak i w komunikacie „Nowa europejska przestrzeń badawcza na rzecz badań naukowych i innowacji”¹⁷ podkreśla się, że musimy ułatwiać i **wzmacniać współpracę transnarodową między szkołami wyższymi**, aby zwiększyć ich zdolności do wyposażania osób młodych, osób uczących się przez całe życie i naukowców w odpowiednie kompetencje i umiejętności. Będzie to również obejmowało uwzględnianie kultury doskonałości w edukacji i nauce oraz tworzenie wartości wśród instytucji szkolnictwa wyższego, co zwiększy ich atrakcyjność i globalną konkurencyjność. Europa może wspierać te starania poprzez podejście stopniowe, obejmujące **zestaw czterech inicjatyw przewodnich**, które razem pozwolą wykorzystać siłę szkół wyższych w całej Europie i jeszcze bardziej uwypuklić aspekty zarówno włączenia społecznego, jak i doskonałości we wszystkich ich działaniach.

Inicjatywa dotycząca europejskich szkół wyższych w ramach Erasmus+, w połączeniu z programem „Horyzont Europa”, programem „Cyfrowa Europa” oraz innymi instrumentami unijnymi i krajowymi, posłuży wsparciu ambitnych transnarodowych sojuszy instytucji szkolnictwa wyższego, aby rozwijać i udostępniać wspólną długoterminową, zrównoważoną

¹⁶ COM(2020) 625

¹⁷ COM(2020) 628

i ustrukturyzowaną współpracę systemową w dziedzinie edukacji, badań naukowych i innowacji, tworząc europejskie kampusy międzyuniwersyteckie, w których studenci, pracownicy i naukowcy ze wszystkich regionów Europy mogą korzystać z niezakłóconej mobilności i wspólnie tworzyć nową wiedzę ponad granicami państw i dyscyplin.

Status prawny sojuszy instytucji szkolnictwa wyższego – inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych i innych rodzajów sojuszy – umożliwiłyby im połączenie ich mocnych stron, podejmowanie wspólnych decyzji strategicznych, wspólne działanie w oparciu o osobowość prawną oraz ułatwił łączenie zasobów, działań i danych. Taki status usprawniłby pogłębioną, długoterminową i elastyczną współpracę transnarodową, umożliwiając dzielenie się zdolnościami, wymianę personelu i realizację wspólnych programów, w celu przyznawania na szczeblu sojuszu wspólnych dyplomów, w tym wspólnego europejskiego dyplomu.

Wspólny europejski dyplom, który byłby wydawany na szczeblu krajowym, potwierdzałby efekty uczenia się uzyskane w ramach współpracy transnarodowej między szeregiem instytucji, na przykład w sojuszach europejskich szkół wyższych, oraz oparte na wspólnym zestawie kryteriów. Europejski dyplom powinien cechować się łatwością wydawania, przechowywania, udostępniania, weryfikacji i uwierzytelniania oraz powinien być uznawany w całej UE. W pierwszej kolejności Komisja będzie dążyć do opracowania europejskich kryteriów przyznawania znaku „Europejski Dyplom”. Taki znak byłby wydawany jako świadectwo uzupełniające towarzyszące dyplomowi otrzymywanemu przez absolwentów wspólnych programów realizowanych w kontekście współpracy transnarodowej między szeregiem instytucji szkolnictwa wyższego.

Upowszechnienie **inicjatywy dotyczącej europejskiej legitymacji studenckiej** wśród wszystkich mobilnych studentów we wszystkich szkołach wyższych w Europie ułatwi im dostęp do mobilności transnarodowej na wszystkich poziomach. Dzięki temu zarządzanie mobilnością stanie się łatwiejsze, efektywniejsze i bardziej ekologiczne. Zapewnienie możliwości jednoznacznej identyfikacji każdego europejskiego studenta ponad granicami i za pomocą narzędzi cyfrowych ułatwi wprowadzenie europejskich legitymacji studenckich w całej Europie i umożliwi pełną cyfryzację zarządzania mobilnością studentów uczestniczących w Erasmus+ od momentu złożenia wniosku do wydania dokumentów potwierdzających odbycie studiów¹⁸.

Te cztery inicjatywy przewodnie będą działać w synergii i przyczynią się do stworzenia **ram europejskiej współpracy w sektorze szkolnictwa wyższego**. Wniosą wkład w kształtowanie prawdziwej tożsamości europejskiej, wyniesienia współpracy transnarodowej na wyższy poziom i wspierania silnego poczucia przynależności do Europy.

Ze względu na autonomię szkół wyższych, oraz fakt, że przepisy krajowe leżą w gestii państw członkowskich, stałym wyzwaniem jest zapewnienie pełnej przejrzystości programów nauczania

¹⁸ Działanie to będzie oparte na doświadczeniach zdobytych w kontekście ram tożsamości cyfrowej Komisji Europejskiej i będzie interoperacyjne z innymi europejskimi narzędziami informatycznymi, w tym z rozporządzeniem eIDAS (elektroniczne systemy identyfikacji, uwierzytelniania i usług zaufania), które jest rozporządzeniem UE w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym, jak również z pracami nad cyfrowymi portfelami, które są oparte na europejskiej infrastrukturze usług technologii blockchain (EBSI) z wykorzystaniem weryfikowalnych danych uwierzytelniających W3C do wymiany danych potwierdzających kwalifikacje edukacyjne.

i kwalifikacji oraz dopilnowanie, aby różnice nie stanowiły przeszkody dla swobodnego przepływu studentów, kadry akademickiej i naukowców. Zapewnienie jakości jest podstawą wzajemnego zaufania, które umożliwia pogłębioną współpracę i niezakłóconą mobilność. Dlatego też proponuje się dalsze rozwijanie **europejskiego systemu zapewniania i uznawania jakości**, który umożliwi zapewnianie jakości kwalifikacji oraz ich automatyczną cyfryzację i uznawanie w całej Europie, co pozwoli wyeliminować biurokrację, która utrudnia mobilność, dostęp do dalszego uczenia się i szkolenia lub wejście na rynek pracy. W synergii z programem polityki w zakresie europejskiej przestrzeni badawczej **europejska inicjatywa na rzecz doskonałości** przyczyni się do podniesienia poziomu doskonałości w nauce i w waloryzacji wiedzy szkół wyższych w Europie oraz zwiększy globalną konkurencyjność europejskich szkół wyższych w kluczowych obszarach takich jak transformacja ekologiczna i cyfrowa.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- do połowy 2024 r. rozszerzy do 60 liczbę europejskich szkół wyższych, obejmujących ponad 500 uczelni, przy czym orientacyjny budżet Erasmus+ na lata 2021–2027 wyniesie 1,1 mld EUR;
- będzie działać na rzecz ustanowienia do połowy 2024 r. statusu prawnego sojuszy szkół wyższych: działanie pilotażowe od 2022 r. w ramach Erasmus+ obejmujące wdrażanie istniejących instrumentów europejskich¹⁹;
- zbada możliwości i poczyni niezbędne kroki w celu ustanowienia wspólnego europejskiego dyplomu do połowy 2024 r.: działanie pilotażowe od 2022 r. w ramach Erasmus+ obejmujące pierwsze kroki w kierunku ustanowienia wspólnego europejskiego dyplomu, w szczególności opracowanie europejskich kryteriów przyznawania znaku „Europejski Dyplom”;
- zwiększy skalę realizacji inicjatywy dotyczącej europejskiej legitymacji studenckiej poprzez wprowadzenie unikalnego europejskiego identyfikatora studenta dostępnego dla wszystkich mobilnych studentów w 2022 r. oraz dla wszystkich studentów szkół wyższych w Europie do połowy 2024 r.;
- przeprowadzi w 2023 r. przegląd zalecenia w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym²⁰ na potrzeby dalszego rozwijania europejskiego systemu zapewniania i uznawania jakości;
- w 2022 r. przedstawi sprawozdanie z wdrożenia zalecenia Rady w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą, a także z wspierania państw członkowskich;
- przedłoży wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie budowania mostów na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w szkolnictwie wyższym, aby ułatwić pogłębioną współpracę transnarodową.

3.2 Odpowiednie wsparcie finansowe szkolnictwa wyższego i badań naukowych

Osiągnięcie włączenia społecznego i doskonałości wymaga odpowiedniego finansowania szkół wyższych na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Obecnie państwa członkowskie przeznaczają średnio 0,8 % swojego PKB na szkolnictwo wyższe, przy

¹⁹ Jednym z istniejących instrumentów są [europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej \(EUWT\)](#).

²⁰ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, Dz.U. L 64 z 4.3.2006, s. 60.

czym w poszczególnych państwach odsetek ten wynosi 0,3–1,7 %²¹. Średnie nakłady publiczne na działalność badawczą i rozwojową w instytucjach szkolnictwa wyższego w Europie wynoszą 0,48 % PKB²². Sektor szkolnictwa wyższego w UE wykazuje oznaki znacznego niedofinansowania, zwłaszcza biorąc pod uwagę wzrost liczby studentów i coraz większe znaczenie szkół wyższych.

Europejskie finansowanie jest ważne dla szkół wyższych jako uzupełnienie finansowania krajowego stanowiące źródło dochodów, ale także jako platforma europejskiej i międzynarodowej współpracy akademickiej. Dzięki nowym wieloletnim ramom finansowym na wsparcie szkół wyższych na szczelbu UE przeznaczona zostanie znaczna kwota, szacowana na 80 mld EUR²³ w okresie programowania 2021–2027. Sektor szkolnictwa wyższego będzie zatem korzystał z bezprecedensowego poziomu finansowania unijnego z różnych źródeł, w tym z programów Erasmus+, „Horyzont Europa”, „Cyfrowa Europa”, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, funduszy podlegających zarządzaniu dzielonemu²⁴ lub InvestEU. Każde z tych źródeł finansowania stanowi samo w sobie narzędzie finansowe o określonym celu i działaniu.

Chociaż fundusze i programy UE są istotne, nie mogą zastępować wystarczającego krajowego finansowania publicznego oraz innych inwestycji publicznych i prywatnych, lecz muszą stanowić ich uzupełnienie. Kluczowe jest, aby państwa członkowskie i podmioty sektora szkolnictwa wyższego skutecznie wykorzystywały narzędzia UE i badały synergie z finansowaniem krajowym, regionalnym i lokalnym w celu ukierunkowania starań unijnych i krajowych na realizację wspólnej wizji określonej w niniejszej Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- ułatwi dostęp do finansowania unijnego i krajowego w przypadku wysokiej jakości projektów, których nie można sfinansować w ramach Erasmus+: po pierwsze, Komisja ustanowi **certifikat**, który zostanie przetestowany w ramach zaproszenia do składania wniosków dotyczącego europejskich szkół wyższych w 2022 r.; po drugie, w ramach Erasmus+ można byłoby wdrożyć **narzędzie pieczęci doskonałości**²⁵, jak ma to obecnie miejsce w przypadku programu „Horyzont Europa”;
- w ramach śródkresowego przeglądu programów objętych WRF **opracuje ścieżkę inwestycyjną uwzględniającą finansowanie regionalne, krajowe i europejskie.**

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- maksymalnego zwiększenia wpływu interwencji UE przez poszukiwanie dalszych **synergii z finansowaniem krajowym**, zwłaszcza w kontekście europejskich szkół wyższych;

²¹ Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych zgodnie z klasyfikacją funkcji sektora instytucji rządowych i samorządowych – [COFOG](#)

²² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R_%26_D_expenditure#Gross_domestic_expenditure_on_R.26D

²³ Ostateczna kwota będzie zależeć od rezultatu bieżącego programowania funduszy.

²⁴ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejski Fundusz Społeczny (EFS).

²⁵ Jest to znak jakości przyznawany wnioskowi dotyczącym projektów ocenionym jako przekraczające próg jakości, który to znak ma pomóc w znalezieniu innych źródeł finansowania za pośrednictwem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego+.

- opracowania odpowiednich mechanizmów finansowania dla szkół wyższych;- wspierania reform szkolnictwa wyższego za pośrednictwem Instrumentu Wsparcia Technicznego;- zapewnienia elastyczności programów finansowania, aby umożliwić interdyscyplinarność.

4 Kierunek dla naszego europejskiego stylu życia

4.1 Poprawa jakości i przydatności w celu zapewnienia umiejętności nieulegających dezaktualizacji

Konieczne jest zajęcie się **kariery akademickimi** w sposób systemowy i kompleksowy, w odpowiedzi na apel Rady o promowanie elastycznych i atrakcyjnych struktur kariery oraz poprawę warunków pracy. W ocenie kariery zawodowej należy uwzględniać różnorodność działań kadry akademickiej, takich jak: nauczanie, badania naukowe, przedsiębiorczość, zarządzanie lub przywództwo. Zalecenie Rady w sprawie Paktu na rzecz Badań Naukowych i Innowacji w Europie ma na celu zwiększenie atrakcyjności karier naukowych i zapewnienie lepszego dostępu do doskonałej bazy naukowej.

Szkoły wyższe mają do odegrania kluczową rolę w zapobieganiu **niedopasowaniu umiejętności** i wąskim gardłom, które mogą utrudniać odbudowę Europy, a także w umożliwianiu rozwoju osobom uczącym się, by potrafiły myśleć kreatywnie i krytycznie oraz rozwiązywać problemy, jak również być aktywnymi i odpowiedzialnymi obywatelami przygotowanymi do uczenia się przez całe życie. W 2021 r. Komisja przedstawiła wniosek dotyczący **zalecenia Rady w sprawie europejskiego podejścia do mikropoświadczeń** na potrzeby uczenia się przez całe życie i zdolności do zatrudnienia. Szybkie podjęcie działań następczych przez Radę pomoże zmobilizować szkolnictwo wyższe do wspierania uczenia się przez całe życie oraz przyczyni się do zmiany i podnoszenia kwalifikacji zawodowych w celu zaspokajania nowych i powstających potrzeb w społeczeństwie i na rynku pracy.

Doskonałe środowiska edukacyjne, badawcze i innowacyjne umożliwiają rozwijanie umiejętności na wysokim poziomie, tworzenie przełomowej wiedzy i przekładanie jej na zastosowania praktyczne. Współpraca między szkołami wyższymi oraz z **ekosystemami przemysłowymi** przynosi w tym względzie obopólne korzyści, a sektor szkolnictwa wyższego wspiera rozwój umiejętności na potrzeby przemysłu i sektora przedsiębiorstw, a nie tylko w celach rozwoju osobistego. Osoby uczące się powinny mieć więcej możliwości korzystania ze staży i więcej kontaktu z przedsiębiorstwami typu start-up oraz angażować się w zmiany w swojej społeczności, aby pozytywnie wpływać na otaczające je społeczeństwo. Kształcenie i szkolenie w zakresie przedsiębiorczości, polegające na poszerzaniu wiedzy i umiejętności w dziedzinie biznesu, są niezbędne, w szczególności w przypadku MŚP. Należy w tym względzie wspierać większą synergię między sojuszami europejskich szkół wyższych a centrami doskonałości zawodowej.

Aby rozwinąć szkolnictwo wyższe charakteryzujące się doskonałością i przydatnością, należy również zapewnić wsparcie **stymulujące innowacje pedagogiczne**, skupione na osobach uczących się oraz obejmujące różnorodne przestrzenie uczenia się i elastyczne,

interdyscyplinarne ścieżki. Należy propagować tworzenie „żywych laboratoriów”²⁶ jako dobry przykład tego, jak można szkolić studentów, by zajmowali się wyzwaniami w sposób całościowy i interdyscyplinarny, oraz jak wspierać rozwijanie u studentów umiejętności krytycznego myślenia i rozwiązywania problemów, a także umiejętności kreatywne i w zakresie przedsiębiorczości.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- przedstawi do 2023 r. wniosek w sprawie **europejskich ram na rzecz atrakcyjnych i trwałych karier w szkolnictwie wyższym**, w synergii z ramami kariery naukowej opracowanymi w kontekście europejskiej przestrzeni badawczej;
- będzie wspierać **rozwój** nieulegających dezaktualizacji **umiejętności** i kompetencji w zakresie przedsiębiorczości wśród absolwentów oraz **współtworzenie programów nauczania przez sektor przemysłu – w tym MŚP – i instytucje szkolnictwa wyższego w strategicznie ważnych branżach** określonych w zaktualizowanej strategii przemysłowej²⁷, wdrażanej przez sojusze na rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności w ramach Erasmus+ i wpływającej na ścieżki transformacji ekosystemów²⁸;
- **rozszerzy znak EIT**²⁹ **na działania w dziedzinie uczenia się przez całe życie**, takie jak mentoring, moduły i programy zmiany i podnoszenia kwalifikacji, a także umożliwi stosowanie znaku EIT poza edukacją akademicką;
- będzie wspierać **upowszechnianie wspólnych ram kompetencji finansowych opracowanych przez UE/OECD-INFE**³⁰ w celu wspomaganie osób dorosłych w osiągnięciu dobrobytu finansowego przez całe ich życie;
- zwiększy liczbę **staży za granicą w ramach Erasmus+**, przez wprowadzenie wzajemnych ocen studentów oraz umożliwienie staży w przedsiębiorstwach typu start-up i organizacjach zajmujących się przedsiębiorczością, aby rocznie mogło z nich skorzystać ponad 100 000 stażystów;
- będzie upowszechniać nowe **innowacyjne podejścia do uczenia się i nauczania, w tym żywe laboratoria**, na poziomie studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich, za pośrednictwem programów Erasmus+ i „Horyzont Europa”;
- opracuje **zestaw narzędzi na rzecz transformacji dla szkół wyższych i państw członkowskich**: badania dotyczące **monitorowania losów absolwentów Eurograduate, HEInnovate 2.0**³¹ i **usługi w zakresie przyspieszenia rozwoju** dla szkół wyższych w ramach programu „Horyzont Europa”;
- w ramach **ośrodków europejskiej przestrzeni badawczej** powierzy ważniejszą rolę szkołom wyższym w lokalnych ekosystemach innowacji, np. w kontekście zwiększania zdolności

²⁶ Żywe laboratoria w szkołach wyższych umożliwiają studentom, pracownikom i naukowcom współpracę z innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami w celu rozwiązywania problemów społecznych oraz zachęcają do wykorzystywania wiedzy w rzeczywistym kontekście, służą zwiększaniu umiejętności zaangażowanych podmiotów i zacieśnianiu więzi międzyludzkich, a także zwiększają możliwości nawiązania kontaktu ze społeczeństwem.

²⁷ COM(2021) 350 final, Aktualizacja nowej strategii przemysłowej z 2020 r.

²⁸ Ścieżki transformacji będą tworzone wspólnie z zainteresowanymi stronami i mogą zapewnić lepsze oddolne zrozumienie wymaganych działań towarzyszących dwójakiej transformacji najważniejszych ekosystemów, dzięki czemu doprowadzą do opracowania wykonalnego planu.

²⁹ Znak EIT jest przyznawany programom edukacyjnym w dziedzinie innowacji, przedsiębiorczości, kreatywności i przywództwa.

³⁰ Międzynarodowa Sieć ds. Edukacji Finansowej przy OECD.

³¹ Jest to narzędzie dla szkół wyższych do samooceny zdolności innowacyjnych i przedsiębiorczych.

w zakresie transferu technologii i dzielenia się tymi zdolnościami, poprzez przedsiębiorstwa typu spin-off i promowanie wspólnych inwestycji w synergii z InvestEU;

- **powierzy ważniejszą rolę szkołom wyższym w realizacji inicjatywy ERA4You** przez wspieranie mobilności międzysektorowej, w szczególności między środowiskiem akademickim a przedsiębiorstwami;

- zapewni od 2023 r. wsparcie europejskie na rzecz **innowatorów w szkołach**, partnerstw uczelni mających na celu zaangażowanie czołowych osobistości z przedsiębiorstw typu start-up w działanie w charakterze ambasadorów i mentorów, aby inspirować młodzież oraz zachęcać ją do opracowywania nowych pomysłów i rozwiązań;

- zapewni od 2023 r. wsparcie europejskie – w tym zestaw narzędzi dla szkół wyższych – na rzecz rozwoju **inkubatorów** w instytucjach szkolnictwa wyższego w ścisłej współpracy z sektorem przedsiębiorczości, aby pomóc studentom-przedsiębiorcom w realizacji ich pomysłów biznesowych;

- zorganizuje coroczne **Europejskie Targi Talentów** z udziałem studentów, naukowców na wczesnym etapie kariery, badaczy, przedsiębiorstw typu start-up, przedstawicieli przemysłu i inwestorów promujących talenty, możliwości biznesowe i możliwości zatrudnienia w całej UE, począwszy od pierwszej edycji w ramach festiwalu Europejskie Miasto Nauki, który odbędzie się w Lejdzie w 2022 r.

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- **ulłatwiania i propagowania podejść interdyscyplinarnych**, w tym przez akredytację instytucjonalną, ocenę akademicką, nagrody i rozwój zawodowy;

- promowania **równego poszanowania różnych ścieżek kariery akademickiej** i zapewniania większej **elastyczności w karierze akademickiej**, również poza środowiskiem akademickim.

4.2 Wspieranie różnorodności, inkluzywności i równości płci

Jak stanowi pierwsza zasada Europejskiego filaru praw socjalnych, „[k]ażda osoba ma prawo do edukacji włączającej, charakteryzującej się dobrą jakością, szkoleń i uczenia się przez całe życie”. W porównaniu z resztą świata Europa ma bardzo łatwo dostępne szkolnictwo wyższe. Grupy defaworyzowane lub dyskryminowane (mniejszości etniczne, osoby ze środowisk migracyjnych, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z ubogich rodzin, dzieci rodziców o niskich kwalifikacjach) są jednak nadal niedostatecznie reprezentowane wśród studentów, kadry akademickiej i naukowców. Pomimo coraz większego dostępu do wyższego wykształcenia systemy szkolnictwa wyższego pozostają silnie rozwarstwione. Studenci w pierwszym pokoleniu i studenci wywodzący się ze środowisk imigrantów lub mniejszości mają mniejsze szanse na uzyskanie wyższego wykształcenia w UE.

W szkolnictwie wyższym utrzymuje się zróżnicowanie sytuacji kobiet i mężczyzn. Podczas gdy w przypadku studiów licencjackich i magisterskich liczba kobiet wśród studentów i absolwentów przewyższa liczbę mężczyzn, a na poziomie studiów doktoranckich panuje niemal równowaga płci, istnieją znaczne różnice między płciami w poszczególnych dziedzinach nauki – na kierunkach STEM kobiety nadal stanowią nieco mniej niż jedną trzecią studentów studiów licencjackich i magisterskich oraz 37 % doktorantów. Pomimo pewnych postępów poczynionych w ostatnich latach odsetek kobiet na stanowisku profesora w pełnym wymiarze czasu pracy lub stanowiskach równorzędnych utrzymuje się w UE na niskim poziomie – 26 %.

Potrzebne są dalsze zmiany instytucjonalne, aby szkoły wyższe były miejscem, w którym panują naprawdę równe szanse.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- opracuje **europejskie ramy różnorodności i włączenia społecznego, w tym w odniesieniu do zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn**, określające wyzwania i rozwiązania dla szkół wyższych oraz niezbędne wsparcie ze strony organów publicznych;
- zajmie się **problemem niedostatecznej reprezentacji kobiet w dziedzinach STEM** za pośrednictwem planu działania obejmującego manifest szkół wyższych zorientowanych na STE(A)M na temat edukacji w dziedzinach STE(A)M³² uwzględniającej aspekt płci;
- zapewni **wsparcie dla naukowców znajdujących się w niekorzystnej sytuacji** wraz z wytycznymi dla szkół wyższych mającymi ułatwić włączenie tych osób.

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- zachęcania szkół wyższych do wprowadzania zmian instytucjonalnych za pomocą konkretnych środków na rzecz różnorodności i włączenia, w tym **dobrowolnych, określonych ilościowo celów końcowych w zakresie włączenia** oraz inkluzywnych **planów dotyczących równowagi płci**, z uwzględnieniem komunikatu sformułowanego na konferencji w Rzymie³³;
- opracowania krajowych systemów wsparcia i ułatwiania **dostępu uchodźców i osób ubiegających się o azyl do szkolnictwa wyższego**, w tym do ustanowienia i rozszerzenia uzupełniających dróg przyjęcia dla studentów będących uchodźcami oraz powiązanego z tym wsparcia, zgodnie z zaleceniem Komisji w sprawie legalnych dróg uzyskania ochrony w UE³⁴.

4.3 Propagowanie i ochrona europejskich wartości demokratycznych

Szkoły wyższe muszą być miejscami, w których panuje wolność: słowa, myśli, uczenia się, badań naukowych i ogólnie wolność nauki. Wolność nauki nie może być oderwana od autonomii instytucjonalnej ani od udziału studentów i kadry w zarządzaniu szkolnictwem wyższym.

Zapewnienie wolności nauki w instytucjach szkolnictwa wyższego jest centralnym elementem wszystkich polityk szkolnictwa wyższego opracowywanych na szczeblu UE, jak również w ramach procesu bolońskiego. Jest to podstawowy warunek wstępny utworzenia europejskiego obszaru edukacji i europejskiej przestrzeni badawczej. Podstawowe wartości akademickie nie mogą być uważane za rzecz oczywistą. W ostatnich latach można było dostrzec, że są one zagrożone na różne sposoby i w różnych miejscach, nawet w UE. Autonomia instytucji szkolnictwa wyższego w Europie jest nierównomierna³⁵. Wzywa się Unię i jej państwa członkowskie do aktywnej ochrony, wspierania i obrony tych wartości przy użyciu prowadzonej przez nie polityki i możliwości finansowania, a także do ochrony organizacji prowadzących badania naukowe przed ingerencją zagraniczną.

Szkoły wyższe mają kluczowe znaczenie dla propagowania aktywnego obywatelstwa, tolerancji, równości i różnorodności, otwartości i krytycznego myślenia na potrzeby większej spójności

³² Nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria, (sztuka) i matematyka (STEAM) to multidyscyplinarny zestaw podejść do edukacji eliminujących tradycyjne bariery między przedmiotami i dyscyplinami naukowymi w celu połączenia edukacji w dziedzinach STEM i ICT ze sztuką, naukami humanistycznymi i naukami społecznymi.

³³ Komunikat ministerialny z Rzymu, http://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf

³⁴ Zalecenie Komisji (UE) 2020/1364 z dnia 23 września 2020 r. w sprawie legalnych dróg uzyskania ochrony w UE: promowanie przesiedleń, przyjmowania ze względów humanitarnych i innych uzupełniających dróg migracji, Dz.U. L 317 z 1.10.2020, s. 13.

³⁵ Tablica wyników w zakresie autonomii opracowana przez Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów (2017 r.).

społecznej i zaufania społecznego, a tym samym dla ochrony demokracji europejskich. Mają one do odegrania aktywną rolę w takim przygotowaniu absolwentów, by stali się dobrze poinformowanymi obywatelami Unii. Dzięki nauczaniu i działaniom podnoszącym świadomość szkoły wyższe przyczyniają się do ugruntowania wartości europejskich w społeczeństwie, a przez zapewnienie rzetelności naukowej pomagają zwiększać zaufanie do nauki.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- wprowadzi i będzie monitorować nową **Kartę Erasmusa dla szkolnictwa wyższego** oraz nową **Kartę Studenta Erasmusa**³⁶, gdzie uwzględnione zostaną wolność nauki i etyka naukowa;
- stworzy nowe możliwości **wspierania debat akademickich i wymiany najlepszych praktyk w zakresie wartości i demokracji** w ramach działań „Jean Monnet” związanych ze **szkolnictwem wyższym** w Erasmus+, w tym w państwach trzecich;
- zaproponuje w 2024 r. **zasady przewodnie dotyczące ochrony podstawowych wartości akademickich**, oparte na komunikacie z Rzymu³⁷, w synergii z działaniem opracowanym w ramach europejskiej przestrzeni badawczej, które ma na celu sformułowanie planu działania na rzecz ochrony wolności nauki i wolności badań naukowych w Europie, z uwzględnieniem deklaracji z Bonn;
- zapewni wsparcie we **wdrażaniu wytycznych dotyczących ingerencji zagranicznej** w badania naukowe i innowacje.

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- wspierania **różnorodności w europejskim sektorze szkolnictwa wyższego**;
- zwiększenia i poszanowania **autonomii szkół wyższych** w jej różnych wymiarach;
- propagowania i ochrony **wolności nauki i etyki naukowej**.

5 Podmioty zaangażowane w zmiany w ramach dwojakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej

5.1 Rozwijanie umiejętności, kompetencji i innowacji technologicznych na potrzeby transformacji ekologicznej

Szkoły wyższe są kluczowymi podmiotami działającymi na rzecz **transformacji ekologicznej** i kształtowania bardziej zrównoważonego świata. Odgrywają one ważną rolę w prowadzeniu badań naukowych mających na celu znalezienie – we współpracy z przemysłem i społeczeństwem – rozwiązań problemów w dziedzinie środowiska i klimatu, aby osiągnąć neutralność klimatyczną, odwrócić proces utraty różnorodności biologicznej i powstrzymać zanieczyszczenie, a także w poszerzaniu znajomości zagadnień klimatycznych i środowiskowych wśród wszystkich studentów na wszystkich poziomach i we wszystkich dyscyplinach naukowych oraz wśród ogółu społeczeństwa za pośrednictwem zaangażowania społeczności. Szkoły wyższe mogą być również wzorem do naśladowania w kwestii zrównoważenia środowiskowego, jeżeli chodzi o ich infrastrukturę i działalność. Wyniki w zakresie badań

³⁶ Pierwsza jest warunkiem wstępnym otrzymania jakiegokolwiek finansowania w ramach Erasmus+, a druga określa prawa i obowiązki studentów uczestniczących w Erasmus+, gdy korzystają z mobilności.

³⁷ <http://www.ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

naukowych i innowacji mogą ostatecznie stanowić solidną podstawę dla polityki, innowacji i środków związanych ze środowiskiem.

Komisja przedstawiła niedawno wnioski dotyczące **zaleceń Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego oraz w sprawie mikropoświadczeń na potrzeby uczenia się przez całe życie i zdolności do zatrudnienia**. Szybkie działania następcze Rady pomogą zmobilizować państwa członkowskie do wspierania ich szkół wyższych i studentów, aby zaczęli przyczyniać się do zmian na rzecz transformacji ekologicznej, w tym w perspektywie uczenia się przez całe życie. **Partnerstwa i misje w programie „Horyzont Europa”³⁸** mają ogromny potencjał synergii, na przykład w sektorach takich jak transport bezemisyjny i baterie pozyskiwane ze zrównoważonych źródeł, co wymaga nowych umiejętności.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- będzie wspierać starania państw członkowskich przez wzajemne uczenie się i wymianę najlepszych praktyk w zakresie propagowania **całościowego podejścia** do znajomości **zagadnień dotyczących zrównoważonego rozwoju, klimatu i środowiska**; promować innowacyjne rodzaje podejścia do nauczania i uczenia się; wspierać szkoły wyższe za pośrednictwem programu Erasmus+ w celu **włączenia kwestii zrównoważenia środowiskowego w całość ich infrastruktury i działalności**;
- wspierać opracowywanie przez szkoły wyższe – we współpracy z podmiotami społeczno-gospodarczymi – krótkich kursów edukacyjnych dotyczących **umiejętności przydatnych w transformacji ekologicznej**, które to kursy **umożliwiają uzyskanie mikropoświadczeń³⁹**;
- będzie wspierać **Higher Education Climate Frontrunners**, platformę dla transnarodowych partnerstw między studentami, kadrami akademicką, szkołami wyższymi, pracodawcami i społecznościami w dziedzinie wyzwań klimatycznych, wykorzystując koalicję na rzecz edukacji dla klimatu i ambasadorów Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu;
- będzie zachęcać do tworzenia „**zielonych wiosek**” jako sposobu na otwarcie kampusów uczelnianych dla społeczności, aby przybliżyć naukę obywatelom, przy wsparciu w ramach programu „Horyzont Europa”, w tym jego misji;
- będzie propagować i monitorować **nowy Zielony i Niebieski Erasmus⁴⁰** w celu pobudzenia działań związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu; monitorować wdrażanie nowej **Karty Erasmusa dla szkolnictwa wyższego** oraz **Zielonej karty programu działań „Maria Skłodowska-Curie”**;

³⁸ Stanowią one nowy sposób na znalezienie konkretnych rozwiązań dla niektórych ze stojących przed nami największych wyzwań. Misje UE to skoordynowane działania Komisji mające na celu zgromadzenie niezbędnych zasobów w zakresie finansowania, polityki, przepisów itp.

³⁹ Inspiracją były ramy kompetencji w zakresie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego oraz przygotowywana przez Komisję systematyka umiejętności przydatnych w transformacji ekologicznej, mająca usprawnić podnoszenie i zmianę kwalifikacji europejskiej siły roboczej.

⁴⁰ Cele środowiskowe i klimatyczne są nadrzędnym priorytetem programu Erasmus. „**Zielony Erasmus**” ma na celu promowanie włączania ekologicznych praktyk do wszystkich projektów i wspieranie podnoszenia świadomości. Niebieski wymiar jest ważną częścią Zielonego Erasmusa. Wszystkie planowane środki na rzecz zrównoważoności będą miały znaczenie również dla **niebieskiego wymiaru programu Erasmus+**, którego celem jest zachowanie zdrowych oceanów, mórz oraz wód przybrzeżnych i śródlądowych;

- zapewni wsparcie **akademii europejskiego sojuszu na rzecz baterii** prowadzonej przez Europejski Instytut Innowacji i Technologii na potrzeby szkolenia oraz podnoszenia i zmiany kwalifikacji siły roboczej w łańcuchu wartości sektora produkcji baterii;
- będzie wspierać **realizację strategicznych planów działania w zakresie badań naukowych i innowacji**, które przyczyniają się do transformacji ekologicznej sektora energetycznego i zazieleniania kluczowych ekosystemów przemysłowych.

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- wspierania szkół wyższych w stosowaniu **obejmującego całą instytucję podejścia** do zrównowagości, w tym w zakresie **umiejętności ekologicznych**, a także **kluczowej roli uczelni w innowacjach i nowych technologiach ekologicznych**; oraz wspierania szkół wyższych jako liderów transformacji ekologicznej.

5.2 Rozwijanie umiejętności i kompetencji oraz propagowanie innowacji na rzecz transformacji cyfrowej

W kontekście **transformacji cyfrowej** szkoły wyższe odgrywają zasadniczą rolę w wyposażaniu studentów i naukowców w umiejętności i kompetencje cyfrowe potrzebne w nowej rzeczywistości, jak również rolę w propagowaniu innowacji i nowych technologii.

Podczas pandemii COVID-19 sektor szkolnictwa wyższego wykazał się zdolnością dostosowania się do nowej sytuacji. Stało się jasne, że rozwiązania cyfrowe nie mogą i nie powinny w pełni zastąpić działań fizycznych. Przyszłość powinna opierać się na **rozwiązaniach hybrydowych zapewniających odpowiednią równowagę między obecnością fizyczną a narzędziami cyfrowymi**. Szkoły wyższe mogą również wspierać rozwój innowacyjnych technologii edukacyjnych za pośrednictwem przedsiębiorstw typu spin-off lub scale-up oraz wykorzystywać potencjał rozwijającej się europejskiej branży technologii edukacyjnych (EdTech).

Komisja nawiązała **zorganizowany dialog z państwami członkowskimi na temat edukacji cyfrowej i umiejętności cyfrowych**, aby wspólnie uzgodnić kluczowe czynniki umożliwiające skuteczne i włączające kształcenie i szkolenie cyfrowe. Szkoły wyższe mają do odegrania kluczową rolę w kształtowaniu siły roboczej przygotowanej do podejmowania w przyszłości wyzwań związanych z transformacją cyfrową. Niezwykle istotna w tym względzie jest specjalistyczna oferta edukacyjna w dziedzinach cyfrowych, takich jak: sztuczna inteligencja, cyberbezpieczeństwo lub przetwarzanie w chmurze, a także mikroelektronika⁴¹. Jedną z głównych przeszkód są niedobory kwalifikacji w zakresie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM). Ponieważ technologie cyfrowe przenikają do wszystkich sektorów gospodarki, konieczne jest również, aby wszyscy studenci, na przykład studiujący medycynę, administrację w biznesie i rolnictwo, nauczyli się korzystać z tych technologii na zaawansowanym poziomie w swoich zawodach.

W następnym dziesięcioleciu musimy zrealizować koncepcję „**połączonych szkół wyższych**”. W tym kontekście kluczowe znaczenie mają wystarczające zdolności cyfrowe i infrastruktura

⁴¹ Np. korzyści z inwestycji we wspólne projekty UE, takie jak Europejska inicjatywa dotycząca przetwarzania w chmurze lub przygotowywany akt o mikroczipach, mogą się urzeczywistnić tylko wtedy, gdy znajdą się wysoko wykwalifikowane osoby zdolne do projektowania i rozwijania tych technologii.

uczelni. Powszechniejsze korzystanie ze środków cyfrowych będzie musiało opierać się na nowych i zaufanych technologiach i platformach, które będą wymagały interoperacyjności, będą miały solidną podstawę europejską oraz powinny zaspokajać potrzeby edukacyjne i badawcze w sposób zintegrowany. Jednocześnie potrzebne są wspólne, otwarte standardy, które umożliwią szkołom wyższym lepszą kontrolę nad swoimi danymi, aby współpraca była skuteczna.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- będzie wspierać **współpracę transnarodową w celu rozwijania umiejętności i kompetencji cyfrowych** studentów w każdym wieku, pracowników i naukowców zgodnie z Planem działania w dziedzinie edukacji cyfrowej;
- za pośrednictwem programu „Cyfrowa Europa” zapewni wsparcie na potrzeby **specjalistycznych programów kształcenia i szkolenia** w zakresie najnowocześniejszych technologii cyfrowych oraz **multidyscyplinarnych kursów** w dziedzinie **sztucznej inteligencji, cyberbezpieczeństwa, mikroelektroniki i obliczeń wielkiej skali**;
- w ramach działań następczych w związku ze studium wykonalności przeprowadzonym w kontekście Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej będzie wspierać uruchomienie i wdrażanie ukierunkowanej **europejskiej platformy na rzecz promowania współpracy między instytucjami szkolnictwa wyższego**, kompatybilnej z europejską chmurą dla otwartej nauki i interoperacyjnej z innymi normami europejskimi;
- w ramach działań „Jean Monnet” programu Erasmus+ będzie wspierać specjalne środki mające na celu **docenienie na szczeblu UE starań szkół wyższych, które przyczyniają się do transformacji cyfrowej** w całej UE;
- pokieruje szkołami wyższymi we **wspólnym opracowywaniu wytycznych i zasad** umożliwiających **wzajemny dostęp do usług** oraz **płynną wymianę wiedzy i danych**, z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia interoperacyjności i otwartości.

Ponadto Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- wspierania **rozwaju umiejętności cyfrowych** studentów w każdym wieku, pracowników i naukowców, **potencjału cyfrowego szkół wyższych**, a także **kluczowej roli uczelni w innowacjach i nowych technologiach cyfrowych** oraz jako liderów transformacji cyfrowej.

6 Czynniki wpływające na globalną rolę i przywództwo Europy

Bardziej niż kiedykolwiek Europa musi dotrzeć do reszty świata. Szkoły wyższe walczy przyczyniają się do tworzenia relacji Europy ze światem i propagowania wartości europejskich na świecie⁴². Odgrywają one istotną rolę w uzyskiwaniu dowodów, które stanowią podstawę europejskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, umów międzynarodowych i działań wielostronnych. Jako kluczowe podmioty w dyplomacji naukowej pomagają budować mosty.

Europa zaczęła wyznaczać tempo współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego. Dla wielu regionów, państw i szkół wyższych na całym świecie doświadczenia europejskie stały się inspiracją do opracowania nowych strategii na rzecz umiędzynarodowienia lub współpracy

⁴² Jak określono w globalnym podejściu do badań naukowych i innowacji (COM(2021) 252 final).

regionalnej. Poglębianie współpracy między instytucjami europejskimi idzie zatem w parze z umacnianiem ich globalnego wymiaru. Równocześnie niezbędne jest wspieranie wzmocnienia szkolnictwa wyższego w krajach partnerskich.

Zgodnie ze strategią Global Gateway szkoły wyższe w Europie mają zasadnicze znaczenie dla wspomagania krajów partnerskich w transformacji ich systemów edukacji i ułatwiania mobilności studentów, pracowników, nauczycieli i stażystów w duchu obopólnych korzyści i wzajemności. Przyczyniają się one również do zacieśniania współpracy w dziedzinie badań naukowych i innowacji.

Różnorodność i międzynarodowa pozycja unijnych systemów edukacji oraz status Europy jako największego podmiotu oferującego współpracę w zakresie szkolnictwa wyższego stanowią łącznie istotny atut, który można wykorzystać. Doświadczenia UE w zakresie transgranicznego uznawania, zapewniania jakości i akredytacji są wykorzystywane we współpracy regionalnej i integracji w szerszych obszarach geograficznych.

Dzięki wymianie talentów w skali globalnej i budowaniu silnych powiązań z krajami partnerskimi na całym świecie, a także promowaniu wartości akademickich i europejskich szkoły wyższe stanowią element miękkiej siły Europy. Europa musi uwypuklać i wykorzystywać tę reputację oraz wyrównać te atuty we wszystkich państwach członkowskich. To z kolei zwiększy jej atrakcyjność nie tylko jako miejsca odbywania studiów, lecz także jako partnera jednorodnej współpracy w dziedzinie edukacji, badań naukowych i innowacji.

Komisja proponuje, że:

- będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu promowania oferty europejskiego szkolnictwa wyższego oraz współpracy międzynarodowej w dziedzinie szkolnictwa wyższego w ramach **podejścia Drużyna Europy**. Oznacza to: rozwijanie portalu „Study in Europe” w celu wspierania wymiany międzynarodowej; promowanie wzajemnego uczenia się między szkołami wyższymi i agencjami w zakresie umiędzynarodowienia; rozwijanie partnerstw z regionami priorytetowymi, takimi jak Bałkany Zachodnie, kraje objęte polityką sąsiedztwa i Afryka, z uwzględnieniem zasady wzajemności, oraz lepsze angażowanie i wykorzystywanie sieci absolwentów.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- **będzie propagować mobilność między Europą a innymi regionami świata:** wezwie państwa członkowskie do zorganizowania w szczególności odpowiednich procedur mających na celu szybkie wydawanie zezwoleń/wiz studentom z państw trzecich, tak by mogli oni terminowo rozpocząć rok akademicki w UE, z poszanowaniem dyrektywy w sprawie studentów i naukowców⁴³;

- **będzie wspierać konsorcja czołowych szkół wyższych z całego świata w celu opracowania i wprowadzenia programów studiów magisterskich**, wykorzystując do tego zaproszenia do składania wniosków dotyczących rozwiązywania wyzwań globalnych, ogłaszane w kontekście wspólnych studiów magisterskich Erasmus Mundus;

⁴³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/801 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu prowadzenia badań naukowych, odbycia studiów, szkoleń, udziału w wolontariacie, programach wymiany młodzieży szkolnej lub projektach edukacyjnych oraz podjęcia pracy w charakterze au pair, Dz.U. L 132 z 21.5.2016, s. 21.

- będzie wspierać przejrzyste i sprawiedliwe **uznawanie kwalifikacji zdobytych w państwach trzecich**, w tym kwalifikacji uchodźców, za pośrednictwem sieci ośrodków ds. uznawalności akademickiej⁴⁴ oraz unijnych narzędzi przejrzystości (europejskich ram kwalifikacji, europejskich poświadczeń cyfrowych w dziedzinie uczenia się).

7 Czas na rezultaty: monitorowanie i zarządzanie

Postępy w realizacji niniejszej strategii będą przedmiotem sprawozdań w ramach strategicznych europejskiego obszaru edukacji oraz w ramach zarządzania europejską przestrzenią badawczą. Komisja **podsumuje aktualną sytuację w sprawozdaniu z postępu prac nad europejskim obszarem edukacji oraz za pośrednictwem systemu monitorowania europejskiej przestrzeni badawczej**. Umożliwi to Komisji, państwom członkowskim i zainteresowanym stronom podjęcie strategicznego dialogu na temat osiągniętych postępów oraz tego, na czym należy skoncentrować naszą politykę i wsparcie.

W 2023 r. Komisja ustanowi w ramach tego procesu **Europejskie Centrum Monitorowania Sektora Szkolnictwa Wyższego**, aby przedstawić dowody poczynionych postępów. To centrum monitorowania **połączy w jednym miejscu najlepsze z obecnych narzędzi i zdolności UE w zakresie danych**⁴⁵, a jednocześnie zwiększy ich wykorzystanie i przydatność dla decydentów, szkół wyższych, studentów i naukowców. Usprawnienie i unowocześnienie istniejących europejskich źródeł danych umożliwi instytucjom i rządowi ulepszenie ich bazy dowodowej w kluczowych kwestiach, takich jak: włączenie społeczne, efekty uczenia się, postępy w umiejętnościach cyfrowych, ekologicznych i w zakresie przedsiębiorczości, transfer technologii, zdolność do zatrudnienia, potrzeby studentów i rynku pracy, promowanie karier naukowych, otwarta nauka, rola instytucji w ekosystemach innowacji oraz współpraca transnarodowa w sektorze szkolnictwa wyższego. Centrum monitorowania umożliwi porównywanie, analizę i prezentację wyników sektora szkolnictwa wyższego w różnych dziedzinach. Dzięki wykorzystywaniu synergii między istniejącymi narzędziami danych zapewni ono ukierunkowane i celowe monitorowanie, eliminując potencjalne pokrywanie się danych i zmniejszając obciążenie instytucji szkolnictwa wyższego związane z gromadzeniem danych.

Jednym z rezultatów centrum monitorowania będzie **tablica wyników europejskiego sektora szkolnictwa wyższego** służąca corocznej ocenie postępów poczynionych w całej UE w realizacji kluczowych priorytetów niniejszej strategii: włączenia społecznego, wartości, jakości i przydatności, mobilności, umiejętności ekologicznych i cyfrowych, zdolności do zatrudnienia, współpracy transnarodowej, transferu technologii i waloryzacji wiedzy.

Monitorowanie to będzie obejmowało również adekwatność inwestycji w szkolnictwo wyższe i badania naukowe na szczeblu unijnym, krajowym i instytucjonalnym. W tym celu Komisja wykorzysta wyniki prac grupy ekspertów ds. jakościowych inwestycji w kształcenie i szkolenie.

⁴⁴ Wspólna sieć europejskiej sieci ośrodków informacji w regionie europejskim i mobilności środowisk akademickich oraz sieci krajowych ośrodków ds. uznawalności akademickiej i informacji w Unii Europejskiej (ENIC-NARIC).

⁴⁵ Np. [ETER](#), [U-Multirank](#), [DEQAR](#), [Eurostudent](#), [Eurograduate](#), [dane ze sprawozdań z realizacji procesu bolońskiego](#) i [tablica wyników mobilności](#), [Eurostat](#), [statystyki dotyczące kształcenia i szkolenia](#) oraz [statystyki dotyczące badań i rozwoju](#), a także [platforma wskaźników transferu wiedzy JRC](#).

Niniejszy komunikat stanowi zaproszenie do **wzmocnionej współpracy między państwami i podmiotami sektora szkolnictwa wyższego w ramach europejskiego obszaru edukacji, europejskiej przestrzeni badawczej (EPB) i europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (proces boloński)**. Synergie są potrzebne w takich obszarach, jak: współpraca transnarodowa i transformacja instytucjonalna szkół wyższych, wspieranie podstawowych wartości akademickich i wolności nauki, rozwój karier akademickich, innowacyjne i interdyscyplinarne uczenie się, nauczanie i badania naukowe, a także wzajemne powiązania między nimi, obieg wiedzy, współpraca międzynarodowa z partnerami spoza UE oraz wkład w realizację celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

Komisja, w ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami i państwami członkowskimi:

- ustanowi w 2023 r. skoncentrowane na danych **Europejskie Centrum Monitorowania Sektora Szkolnictwa Wyższego**, czego jednym z rezultatów będzie stworzenie **tablicy wyników europejskiego sektora szkolnictwa wyższego**;
- będzie propagować **synergie między europejskim obszarem edukacji, europejską przestrzenią badawczą i europejskim obszarem szkolnictwa wyższego w sposób odpowiedni do zamierzonego celu i elastyczny**.

8 Wniosek: dalsze działania

W niniejszej strategii określono europejską wizję przyszłości szkół wyższych oraz sposób, w jaki Unia może je wspierać w całej Europie. **Niniejszy komunikat zostaje przedstawiony na początku Europejskiego Roku Młodzieży 2022.** Aby wesprzeć swoją odbudowę i odporność oraz położyć fundamenty pod zrównoważony wzrost gospodarczy, Europa musi inwestować w swoje młode pokolenie. Ten etap życia wiąże się z kształceniem i szkoleniem. ***Jesteśmy winni młodzieży szansę na zdobycie doskonałych i przydatnych umiejętności i kompetencji.*** Zapewnienie każdemu młodemu Europejczykowi realnej szansy na podniesienie i zmianę kwalifikacji pomaga położyć fundamenty pod silniejszą, zamożniejszą i bardziej odporną Europę.

Za pośrednictwem niniejszego komunikatu w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych Komisja zachęca państwa członkowskie i ich uczelnie do połączenia sił z korzyścią dla szkolnictwa wyższego i całej Unii Europejskiej. Jest to zaproszenie do wspólnej refleksji i debaty oraz współpracy nad tym, jak możemy wspólnie rozwijać europejski wymiar szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji w taki sposób, aby w pełni wykorzystać potencjał szkół wyższych.

Niniejszą strategię można zrealizować tylko wspólnie. Komisja zachęca szkoły wyższe do kontynuowania prac w ramach ich instytucji, a państwa członkowskie – do wspierania ich uczelni przez odpowiednią politykę i wsparcie finansowe; ponadto zachęca państwa członkowskie, szkoły wyższe, studentów, kadre akademicką, naukowców i ich partnerów w szerszych ekosystemach innowacji do wzięcia odpowiedzialności za tę strategię i wystąpienia z obietnicami, które zainspirują innych.

Komisja zobowiązuje się do **uruchomienia wszystkich instrumentów**, którymi dysponuje – czy to w zakresie zarządzania, finansowania, współpracy, czy prawodawstwa – w celu zrealizowania niniejszej strategii.

Kluczowe znaczenie dla urzeczywistnienia tej strategii ma koordynacja działań między UE, państwami członkowskimi, regionami, społeczeństwem obywatelskim i sektorem szkolnictwa wyższego. **Komisja zachęca Radę [Europejską], państwa członkowskie i szkoły wyższe do zaangażowania się we wspólną dyskusję na temat tego programu politycznego i do współpracy na rzecz uczelni wytrzymujących próbę czasu z korzyścią dla młodego pokolenia Europejczyków, jak również do wspierania uczenia się przez całe życie z pożytkiem dla osób w każdym wieku.**